

Dr. Ersel ERTÜRK

Çalışma Süreleri ve Verimlilik

OECD Ülkelerinde Bankacılık Sektöründen Bulgular

FİLİZ KİTABEVİ
İSTANBUL
2026

Filiz Kitabevi Basım Yayın Dağıtım
Petrol Ürünleri San. ve Tic. Ltd. Şti.
Genel Yayın No | General Number: 1254
Sertifika no | Certificate Number: 77398

Filiz Kitabevi

Yayın No | Publication Number: 2026/5

Kitap Adı: Çalışma Süreleri ve Verimlilik: OECD Ülkelerinde Bankacılık Sektöründen Bulgular
Book Title: Working Hours and Productivity: Findings from the Banking Sector in OECD Countries
ISBN: 978-625-8585-01-8
DOI: doi.org/10.64161/filiz.9786258585018

Yazarlar | Authors: Dr. Ersel ERTÜRK | orcid.org/0000-0001-6932-1193

Kurum | Institution: İstanbul Esenyurt Üniversitesi |
İstanbul Esenyurt University

Yayın Türü | Publication Type: Kitap | Book - Monograph

Yayın Dili | Language: Türkçe | Turkish

Ebat | Dimensions: 16 x 23 cm

Baskı Sayısı | Edition: 1

Sayfa Sayısı | Pages: 227

Yayın Tarihi | Publication Date: Ocak 2026 | January 2026

Yayın Yeri | Place of Publication: İstanbul, Türkiye

Mizanpaj ve Kapak | Layout and Cover Design: Vildan YAVUZ / Özge DANE

Baskı ve Cilt | Printing and Binding: Filiz Kitabevi Basım Yayın Dağıtım
Petrol Ürünleri San. ve Tic. Ltd. Şti.
(Sertifika no: 77398)

Konu Kategorisi | Subject Categories: Çalışma Ekonomisi; Çalışma Süresi Düzenlemesi; Verimlilik ve Etkinlik; Finans
Sektörü Çalışmaları; Panel Veri Analizi - Labour Economics; Work Time Regulation; Productivity and Efficiency;
Financial Sector Studies; Panel Data Analysis

Atıf Bilgisi | Cite as: Ertürk, E. (2026). Çalışma süreleri ve verimlilik: OECD ülkelerinde bankacılık sektöründen bulgular. İstanbul, Türkiye: Filiz Kitabevi.

© All rights reserved | Filiz Kitabevi Basım Yayın Dağıtım Petrol Ürünleri
San. ve Tic. Ltd. Şti.

Filiz Kitabevi Basım Yayın Dağıtım
Petrol Ürünleri San. ve Tic. Ltd. Şti.
Mollahüsrev Mah. Cemalyener Tosyalı Cad. No: 57A
Vefa-Fatih / İstanbul • Tel: +90 (212) 527 07 18
www.filizkitabevi.com • bilgi@filizkitabevi.com

ÖNSÖZ

Çalışma süreleri ile verimlilik arasındaki ilişki, modern iktisat literatüründe uzun süredir tartışılan ve güncelliğini koruyan önemli araştırma alanlarından biri olarak öne çıkmaktadır. Bu ilişki, yalnızca üretim sürecinin teknik bir unsuru olarak değil; ekonomik büyümenin niteliği, toplumsal refahın dağılımı, iş-yaşam dengesi ve emek piyasalarının kurumsal yapısı ile doğrudan bağlantılı bir olgu olarak ele alınmaktadır. Bu nedenle çalışma süreleri meselesi, akademik literatürde olduğu kadar politika yapıcıların, iş dünyasının ve toplumsal aktörlerin gündeminde de merkezi bir konuma sahiptir.

Özellikle 2008 Küresel Finans Krizi sonrasında yaşanan ekonomik kırılmalar, emek piyasalarının yeniden yapılandırılmasını kaçınılmaz hâle getirmiştir. Kriz sonrası dönemde dijitalleşmenin hız kazanması, otomasyon ve yapay zekâ uygulamalarının yaygınlaşması, uzaktan ve esnek çalışma modellerinin kurumsallaşması, geleneksel uzun çalışma saatlerine dayalı üretim anlayışını ciddi biçimde sorgulatmıştır. Bu dönüşüm süreci, çalışma süresinin niceliğinden ziyade niteliğinin ön plana çıktığı yeni bir üretim paradigmasına işaret etmektedir. Bu bağlamda, uzun çalışma saatlerinin her zaman daha yüksek verimlilik anlamına gelmediği; aksine belirli bir eşiğin aşılması durumunda üretkenliği olumsuz etkileyebildiği yönündeki tartışmalar giderek güç kazanmıştır.

Gelişmiş ekonomilerin deneyimleri, çalışma sürelerinin kısaltılmasına yönelik politikaların verimlilik kaybı yaratmadığını; aksine çalışan motivasyonu, bilişsel performans ve kurumsal etkinlik üzerinden verimlilik artışlarını destekleyebildiğini göstermektedir. Bu deneyimler, emek zamanının yeniden düzenlenmesinin yalnızca bir sosyal politika tercihi değil, aynı zamanda rasyonel bir ekonomik strateji olarak da değerlendirilebileceğine işaret etmektedir. Çalışma sürelerinin yeniden tasarlanması, ekonomik sürdürülebilirlik ile toplumsal refah arasındaki dengenin güçlendirilmesinde önemli bir araç hâline gelmektedir.

Bu çalışma, çalışma süreleri ile verimlilik arasındaki ilişkiyi OECD ülkeleri ve özellikle bankacılık sektörü bağlamında ele almaktadır. Bankacılık sektörü; yüksek düzeyde bilişsel emek içermesi, dijitalleşmeye açık yapısı ve kurumsal organizasyonların belirginliği nedeniyle çalışma süresi-verimlilik ilişkisinin en net biçimde gözlemlenebileceği sektörlerden biridir. Bu yönüyle bankacılık sektörü, modern emek piyasalarının dönüşümünü anlamak açısından stratejik bir örneklem sunmaktadır.

Araştırma, çok katmanlı bir analitik çerçeve benimsemektedir. Çalışmanın ilk aşamasında çalışma süresi kavramının tarihsel gelişimi, hukuki temelleri ve iktisadi düşünce içerisindeki konumu ele alınmakta; emek zamanı kavramının sanayi kapitalizminden günümüz bilgi ekonomisine uzanan dönüşümü tartışılmaktadır. Bu çerçevede esnek çalışma modelleri, kısa mesai uygulamaları ve alternatif çalışma düzenleri

kuramsal düzeyde incelenmektedir. Ardından OECD ülkeleri ve bankacılık sektörü odağında yapılan ampirik çalışmalar sistematik biçimde değerlendirilmekte; literatürdeki yöntemsel ve kavramsal boşluklar ortaya konulmaktadır.

Çalışmanın ampirik bölümünde panel veri analizi yöntemi kullanılarak haftalık ortalama çalışma süresi ve bu değişkenin karesinin, finansal kurumların verimlilik endeksi üzerindeki etkileri test edilmektedir. Finansal sistem mevduatlarının GSYH'ye oranı kontrol değişkeni olarak modele dâhil edilmekte ve verimlilik dinamikleri çok boyutlu biçimde analiz edilmektedir. Bu yaklaşım, çalışma süresi ile verimlilik arasındaki ilişkinin doğrusal olmayan yapısını ortaya koymaya imkân tanımaktadır.

Ampirik bulgular, çalışma sürelerinin belirli bir düzeye kadar verimlilik üzerinde olumlu etkiler yarattığını; ancak bu düzeyin aşılması hâlinde marjinal verimliliğin azaldığını göstermektedir. Bu durum, uzun çalışma saatlerinin özellikle bilişsel yoğunluğu yüksek sektörlerde tükenmişlik, dikkat kaybı ve verimlilik düşüşü gibi sonuçlar doğurabileceğine işaret etmektedir. Dijitalleşme ve otomasyonun sağladığı teknolojik olanaklar, daha kısa ve dengeli çalışma modellerinin üretim kapasitesini koruyabileceğini ve hatta artırabileceğini destekler niteliktedir.

Türkiye bağlamında değerlendirildiğinde, haftalık yasal çalışma süresinin ücret kaybı olmaksızın 45 saatten 30 saate düşürülmesine yönelik tartışmaların iktisadi ve toplumsal açıdan anlamlı bir zemine oturduğu görülmektedir. Toplam haftalık çalışma süresinin otuz saatle sınırlandırılarak beş işgününe günlük ortalama altı saat şeklinde dağıtılması veya dört işgününde yoğunlaştırılmış biçimde uygulanması, verimlilik ve iş-yaşam dengesi hedefleri çerçevesinde ele alınabilecek politika araçları arasında bulunmaktadır. Bu tür düzenlemeler, yalnızca ekonomik performansın değil, aynı zamanda toplumsal refahın ve çalışan sağlığının güçlendirilmesine katkı sağlayabilecek potansiyele sahiptir.

Bu çerçevede ele alınan tartışmalar ve ulaşılan bulgular, uzun soluklu ve sistematik bir araştırma sürecinde geliştirilen kuramsal ve ampirik bir birikime dayanmaktadır. Çalışmanın analitik yapısı, kullanılan veri seti ve benimsenen yöntemsel yaklaşım, bu araştırma sürecinin farklı aşamalarında elde edilen bulguların bütüncül bir değerlendirmesi üzerine inşa edilmiştir. Bu kapsamda sunulan metin, tamamlanmış bir doktora tezinde geliştirilen kuramsal çerçeve, veri seti ve ampirik analizler esas alınarak yeniden yapılandırılmıştır. Metin, doktora çalışmasının akademik omurgasını korumakla birlikte, daha bütüncül ve analitik bir anlatı diliyle genişletilmiştir. Amaç, çalışma süreleri ve verimlilik tartışmalarına yalnızca teknik bir katkı sunmak değil; aynı zamanda emek piyasalarının geleceğine ilişkin daha kapsamlı bir düşünsel çerçeve ortaya koymaktır.

Bu bağlamda çalışma, emek zamanının yeniden düzenlenmesinin ekonomik etkinlik, toplumsal refah ve kurumsal sürdürülebilirlik açısından taşıdığı stratejik önemi vurgulamakta; modern ekonomilerde verimliliğin yalnızca daha uzun çalışmakla değil, daha dengeli ve nitelikli çalışmakla mümkün olabileceğini göstermeyi hedeflemektedir.

Dr. Ersel Ertürk

Ocak 2026

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	III
İÇİNDEKİLER.....	V
TABLolar LİSTESİ	IX
GRAFİKLER LİSTESİ	XI
KISALTMALAR LİSTESİ	XIII
ÖZET.....	XV
ABSTRACT	XVI
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL VE KURAMSAL ÇERÇEVE

1.1. Çalışma Süresi Kavramı	3
1.1.1. Fiilî Çalışma Süresi.....	8
1.1.2. Farazi Çalışma Süresi	9
1.1.3. Çalışma Süresine Dahil Edilmeyen Durumlar	10
1.2. Esnek Çalışma	12
1.2.1. Esnek Çalışma Türleri	15
1.2.1.1. Tele Çalışma	15
1.2.1.2. Evden Çalışma	16
1.2.1.3. Ödünç İş İlişkisi	16
1.2.1.4. Alt İşverenlik	16
1.2.1.5. Part-Time Çalışma	17
1.2.1.6. Çağrı Üzerine Çalışma.....	17
1.2.1.7. Yoğunlaştırılmış Çalışma Haftası	18

1.2.1.8. İş Paylaşımı Modeli	18
1.3. İş-Yaşam Dengesi.....	18
1.4. Verimlilik Kavramı	21
1.4.1. Verimlilik Türleri	25
1.4.1.1. Toplam Faktör Verimliliği	25
1.4.1.2. Kısmi Faktör Verimliliği.....	26
1.4.1.3. Sermaye Verimliliği.....	26
1.4.1.4. İşgücü Verimliliği	27
1.4.2. Verimlilik Kavramının Önemi.....	27
1.4.3. Verimlilik Ölçümü.....	32
1.5. Bankacılık Sektöründe Verimlilik	34
1.5.1. Bankacılık Sektöründe Verimliliğin Belirleyicileri	38
1.5.1.1. Kaynak Yapısı.....	38
1.5.1.2. Teknolojik Altyapı	39
1.5.1.3. Kaynak Yönetimi	39
1.5.1.4. Yönetim Kalitesi	40
1.5.1.5. Müşteri Memnuniyeti.....	40
1.5.1.6. Hizmet Çeşitliliği	41
1.5.1.7. Çevresel Koşullar.....	41
1.6. Etkinlik Kavramı	42
1.6.1. Bankacılık Sektöründe Etkinlik	44
1.7. Kârlılık Kavramı.....	46
1.8. İktisadilik Kavramı	47

İKİNCİ BÖLÜM

VERİMLİLİK VE ÇALIŞMA SÜRELERİNE İLİŞKİN TEORİK YAKLAŞIMLAR VE LİTERATÜR İNCELEMESİ

2.1. Teorik Arka Plan ve Literatür İncelemesi	51
2.2. İktisadi Düşünce Okullarında Verimlilik Yaklaşımları	57
2.2.1. Klasik Okul.....	59
2.2.2. Keynesyen İktisat Okulu.....	60

2.2.3. Neo-Klasik Okul.....	62
2.3. Çalışma Sürelerinin Seyri.....	64
2.4. Uluslararası Verimlilik Karşılaştırmaları	69
2.5. Çalışma Sürelerini Azaltmaya Yönelik Uygulamalar: Ülke Örnekleri	77
2.5.1. Belçika	78
2.5.2. Birleşik Arap Emirlikleri	80
2.5.3. Birleşik Krallık	81
2.5.4. İzlanda	83
2.5.5. Portekiz.....	85
2.5.6. Almanya	86

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

AMPİRİK UYGULAMA

3.1. Ampirik Literatür Taraması.....	91
3.2. Veri Seti ve Değişkenler.....	131
3.3. Yöntem	139
3.3.1. Model Tasarımı.....	139
3.3.2. Ekonometrik Modelin Teorik Arka Planı: Panel Veri Analizi.....	141
3.3.2.1. Panel Veri Analizinin Avantaj ve Dezavantajları	144
3.3.2.2. Sabit Etkiler Modeli	146
3.3.2.3. Tesadüfi Etkiler Modeli	147
3.3.2.4. Sabit Etkiler ve Tesadüfi Etkiler Tahmincileri Arasında Uygun Olan Modelin Seçimi: Hausman Testi	149
3.3.2.5. Temel Varsayımların Testleri	150
3.3.2.5.1. Heteroskedasite	150
3.3.2.5.2. Otokorelasyon	152
3.3.2.5.3. Birimler Arası Korelasyon	154
3.4. Ekonometrik Modele İlişkin Bulgular	155
3.4.1. Tanımlayıcı İstatistikler	156
3.4.2. Korelasyon Matrisi	158
3.4.3. Birim ve/veya Zaman Etkileri Varlığının Test Edilmesi	159

VIII

3.4.4. Sabit ve Tesadüfî Etkili Tahminciler Arasında Uygun Modelin Seçimi.....	161
3.5. Temel Varsayımların Test Edilmesi	162
3.5.1. Değişen Varyans Sorununun Test Edilmesi	162
3.5.2. Otokorelasyon Sorununun Test Edilmesi	163
3.5.3. Birimler Arası Korelasyonun Test Edilmesi	164
3.6. Direçnli Tahminciler Aracılığıyla Ekonometrik Model Bulguları	164
3.7. Çalışma Saatleri ve Verimlilik Arasındaki Ters U İlişkisi: Parabolik Etkinin Analizi.....	170
SONUÇ	175
KAYNAKÇA	179
Ek 1: OECD Ülkelerine Ait Yıllık Çalışma Saatleri	203
Ek 2: OECD Ülkelerine Ait Yıllık Çalışma Saatleri ve Verimlilik İlişki	207
ÖZGEÇMİŞ	211

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 2. 1: Kısa Çalışma Haftası Deneyimleri: Karşılaştırmalı Ülke Özeti	88
Tablo 3. 1: Tanımlayıcı İstatistikler	156
Tablo 3. 2: Korelasyon Matrisi.....	158
Tablo 3. 3: Birim ve/veya Zaman Etkileri Varlığının Test Edilmesi: Olabilirlik Oranı Testi Sonuçları.....	160
Tablo 3. 4: Hausman Testi Sonuçları	161
Tablo 3. 5: Heteroskedasitenin Sınanması: Modified Wald Testi Sonucu	162
Tablo 3. 6: Otokorelasyon Sorununun Test Edilmesi.....	163
Tablo 3. 7: Birimler Arası Korelasyonun Testi	164
Tablo 3. 8: Driscoll–Kraay Dirençli Standart Hatalar Tahmincisi İle Elde Edilen Model Sonuçları	167

GRAFİKLER LİSTESİ

Grafik 2. 1: Seçilmiş OECD Ülkelerinde Yıllık Çalışma Saatleri.....	66
Grafik 2. 2: Türkiye - Çalışma Süresi ve Verimlilik İlişkisi (1970-2019).....	69
Grafik 2. 3: Fransa - Çalışma Süresi ve Verimlilik İlişkisi (1950-2019).....	70
Grafik 2. 4: Almanya - Çalışma Süresi ve Verimlilik İlişkisi (1950-2019).....	71
Grafik 2. 5: Birleşik Krallık - Çalışma Süresi ve Verimlilik İlişkisi (1950-2019)	72
Grafik 2. 6: Amerika Birleşik Devletleri - Çalışma Süresi ve Verimlilik İlişkisi (1950-2019)	73
Grafik 2. 7: Japonya - Çalışma Süresi ve Verimlilik İlişkisi (1950-2019)	74
Grafik 2. 8: Meksika - Çalışma Süresi ve Verimlilik İlişkisi (1950-2019).....	75
Grafik 2. 9: Norveç - Çalışma Süresi ve Verimlilik İlişkisi (1950-2019).....	76
Grafik 3. 1: Çalışma Saatleri ve Verimlilik Arasındaki Parabolik İlişki	172

KISALTMALAR LİSTESİ

- AB** : Avrupa Birlięi
- ABAD** : Avrupa Birlięi Adalet Divanı
- Fkve** : Finansal kurumların verimlilik endeksi
- GSYH** : Gayri Safi Yurtiçi Hasıla
- ILO** : International Labour Organization (Uluslararası Çalışma Örgütü)
- mev** : Finansal sistem mevduatlarının GSYH'ye oranı
- ocs** : Haftalık ortalama çalışma süresi
- ocs²** : Haftalık ortalama çalışma süresinin karesi
- OECD** : Organisation for Economic Co-operation and Development (Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı)
- OLS** : Ordinary Least Squares (En Küçük Kareler Yöntemi)
- TİSK** : Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu

Working Hours and Productivity

Findings from the Banking Sector in OECD Countries

ÖZET

Bu çalışma, çalışma süreleri ile verimlilik arasındaki ilişkiyi OECD ülkeleri ve özellikle bankacılık sektörü bağlamında incelemektedir. Sanayi toplumundan bilgi ekonomisine geçiş sürecinde, uzun çalışma saatlerine dayalı üretim anlayışı giderek sorgulanmakta; dijitalleşme, otomasyon ve bilişsel emeğin ağırlık kazanmasıyla birlikte çalışma süresinin niceliğinden ziyade niteliği ön plana çıkmaktadır. Bu çerçevede çalışma, uzun çalışma saatlerinin her koşulda daha yüksek verimlilik sağladığı yönündeki geleneksel varsayımları eleştirel bir bakışla değerlendirmeyi amaçlamaktadır.

Çalışmanın ilk bölümünde çalışma süresi, esnek çalışma, iş-yaşam dengesi ve verimlilik kavramları tarihsel, hukuki ve iktisadi boyutlarıyla ele alınmakta; farklı iktisadi düşünce okullarının bu kavramlara yaklaşımı sistematik biçimde incelenmektedir. Ardından OECD ülkelerinde çalışma sürelerinin tarihsel seyri ve kısa çalışma haftası uygulamalarına ilişkin ülke deneyimleri karşılaştırmalı olarak değerlendirilmektedir. Bu çerçeve, çalışma süresi-verimlilik ilişkisine ilişkin literatürdeki kavramsal ve yöntemsel boşlukların ortaya konulmasına imkân tanımaktadır.

Ampirik bölümde, OECD ülkeleri bankacılık sektörüne ait veriler kullanılarak panel veri analizi uygulanmaktadır. Haftalık ortalama çalışma süresi ve bu değişkenin karesinin finansal kurumların verimlilik endeksi üzerindeki etkileri test edilmekte; finansal sistem mevduatlarının GSYH'ye oranı kontrol değişkeni olarak modele dâhil edilmektedir. Elde edilen bulgular, çalışma süreleri ile verimlilik arasında doğrusal olmayan, ters U biçimli bir ilişki bulunduğunu göstermektedir. Buna göre, çalışma süreleri belirli bir eşişge kadar verimliliği artırmakta; ancak bu eşik aşıldığında marjinal verimlilik düşmektedir.

Çalışma sonuçları, özellikle bilişsel yoğunluğu yüksek sektörlerde uzun çalışma saatlerinin tükenmişlik, dikkat kaybı ve performans düşüşü gibi olumsuz sonuçlar doğurabileceğini ortaya koymaktadır. Türkiye açısından değerlendirildiğinde, haftalık yasal çalışma süresinin ücret kaybı olmaksızın azaltılmasına yönelik tartışmaların iktisadi ve toplumsal açıdan anlamlı bir zemine sahip olduğu görülmektedir. Bu yönüyle çalışma, emek zamanının yeniden düzenlenmesinin yalnızca bir sosyal politika tercihi değil, aynı zamanda verimlilik, sürdürülebilirlik ve refah artışı açısından stratejik bir ekonomik politika aracı olabileceğini ortaya koymaktadır.

Anahtar kelimeler: Çalışma Süreleri, Verimlilik, Bankacılık Sektörü, OECD Ülkeleri, Panel Veri Analizi

ABSTRACT

This study analyzes the correlation between working hours and productivity in OECD countries, specifically within the banking sector. The shift from an industrial civilization to a knowledge-based economy has led to growing scrutiny of the conventional production model reliant on extended working hours. As digitalization, automation, and cognitive labor gain prominence, the qualitative aspect of working time has become more significant than its mere amount. This study seeks to reevaluate the traditional belief critically that extended working hours inherently result in increased productivity.

The initial segment of the paper analyzes the ideas of working time, flexible work, work–life balance, and productivity via historical, legal, and economic lenses, while carefully reviewing the opinions of various economic schools of thought on these issues. We evaluate the historical development of working hours in OECD countries and compare their experiences with decreased workweek practices. This approach facilitates the identification of conceptual and methodological deficiencies in the current literature about the working time–productivity link.

The empirical section utilizes panel data analysis derived from the banking sector of OECD countries. The impact of average weekly working hours and the square of this variable on the productivity index of financial institutions is examined, with the ratio of financial system deposits to GDP added as a control variable. The empirical results demonstrate a nonlinear, inverted U-shaped correlation between working hours and production. Consequently, working hours enhance productivity to a specific limit, after which marginal productivity starts to diminish.

The findings suggest that in industries characterized by high cognitive demands, extended working hours may result in negative consequences, including burnout, diminished focus, and reduced performance. From Türkiye's viewpoint, the discourse surrounding the reduction of mandatory weekly working hours without corresponding wage reductions seems to be grounded in a substantial economic and social rationale. The study illustrates that the restructuring of working hours serves as both a social policy decision and a strategic economic policy tool regarding productivity, sustainability, and welfare improvement.

Keywords: Working Hours, Productivity, Banking Sector, OECD Countries, Panel Data Analysis